

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Devarim

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 594 [1833 oder 1834]

ב מִרְבֵּד

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8969

דברים ב

תרגום אשכנזי יא

ב (א) וּנְפֹן וּנְסַע הַמִּדְבָּרָה דְרָךְ
 יִסְ-סוּף כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
 אֵלַי וְנָסַב אֶת-הַר-שְׁעִיר יָמִים
 רַבִּים: ס חמישי (3) וַיֹּאמֶר
 יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: (ג) רַב-לַכֶּם
 סַב אֶת-הָהָר הַזֶּה פָּנּוּ לַכֶּם
 צַפְנָה: (ד) וְאֶת-הָעַם צֹו לֵאמֹר
 אַתֶּם עֹבְרִים בְּגִבּוֹל אֶחֱיֹכֶם בְּנֵי-
 עֵשׂוּ הַיֹּשְׁבִים בְּשְׁעִיר וַיִּירָאוּ

ב (א) וויר וואנדטען אונז דא-
 רויף וויעדער צור וויסטע,
 געגען דיא בינזענזעע צו, וויא
 דער עוויגע מיר בעפֿאָהלען
 האַטטע, אונד אומצאָגען דאָז
 געבירגע שער לאַנגע צייט.
 (3) דער עוויגע שפראך ענד-
 ליד צו מיר: (ג) איהר האַבט
 דיעזעס געבירגע לאַנגע גענוג
 אומצאָגן, ווענדעט אייך נון גע-
 גען מיטטערנאַכט. (ד) דעם
 פֿאַלקע אַבער גיב פֿאַלגענדען
 בעפֿעהל: איהר קאַממעט אַן
 דיא גרענצע אייערער ברי-
 דער דער זעהנע עשו, דיא אין
 שער וואַחנען, זיא פֿירכטען

מכם

זיך

תרגום אונקלוס

ר ש י

ב (א) וְאַתְּפִינְיָא וְנִטְלֵנָא לְמִדְבָּרָא אֹרְחָא
 נְמָא דְסוּף כְּמָא דִּי מְלִיל יֵי עַמִּי וְאַקִּיפְנָא
 ית מוֹרָא דְשְׁעִיר יוֹמִין סְגִי אִין: (ב) וְאַמֵּר
 יֵי לִי לְמִימֵר: (ג) סְגִי לְכוּן דְאַקִּיפְתוּן ית
 מוֹרָא דְדִין אַתְּפִנּוּ לְכוּן צַפּוּנָא: (ד) וַיִּת עַמָּא
 פִּקִּיד לְמִימֵר אַתּוּן עֹבְרִין בְּתַחֲוִים אֶחֱיֹכוּן
 בְּנֵי עֵשׂוּ דִי תַחֲבִין בְּשְׁעִיר וַיִּבְחָלוּן מִנְכוּן
 וְחִסְתְּמוּן

ב (א) ונסע המדברה. או לא חטאו היו
 עוברים דרך הר שער ליכנס לארץ מן
 דרומו ללפנו, ובשביל שקלקלו הפכו של הר
 המדבר שהוא בין ים סוף לדרומו של הר
 שער והלכו אלל דרומו מן המערב למזרח
 דרך י"ס דרך יליאתן ממזרי' שהוא במקצוע
 דרומי מערבי' משם היו הולכי' ללד המזרח:
 ונסב את הר שער. כל דרומו עד ארץ מואב:
 (ג) פנו לכם לפונה. סובו לכם לרוח מזרחי'
 מן הדרום ללפון פניכם ללפון נמלאו הולכי'
 את רוח מזרחית וזה שנא' ויבאו ממזרח שמש

ב א ו ר

ב (א) ונפן ונסע המדברה, אילו לא חטאו היו עוברים דרך הר שער ליכנס לארץ מן
 דרומו ללפנו, ובשביל שקלקלו הפכו של הר שער,
 והלכו אלל דרומו מן המערב למזרח דרך ים סוף דרך יליאתן ממזרי', שהוא במקצוע דרומית
 מערבית, משם היו הולכים ללד המזרח (רש"י), ונסב את הר שער, וכל דרומו עד ארץ מואב:
 (ג) פנו לכם צפנה, סבו לכם לרוח מזרחית מן הדרום ללפון, פניכם ללפון, נמלאו הולכי' את
 רוח מזרחית, וזה שנאמר ויבאו ממזרח שמש לארץ מואב (שופטים י"א), (רש"י): (ד) אחב

ה מ ע מ ר

ב (ד) היושבים בשער, כתב הרשב"ם, לא אלה הם אותן אדום שיבאו בחרב לקראת ישראל שהרי
 צאלה כתיב כאשר עשו לי בני עשו היושבים בשעיר אדום לא מכרו כלום דכתיב בהם ויט ישראל
 מעליו זה פי' רבינו" עב"ל, ועיין מה שטען ע"ז והסתיר את ראיותו שהביא מן כאשר עשו לי בני עשו;
 אך לדעתי יש להוכיח דעת רבינו (אס גס לא ידעתי מי זה האיש שקרא כן בייבוודאי לא יבנה בשם הזה
 אבי אמו רש"י יען רש"י ז"ל פי' לקמן כ"ט ממש כדברי נכדו) ממקום אחר, והוא ממה שג' כאן וייראו
 מכם, וכפי הנראה מן הסיפור בספר במדבר לא חלולא רעדו בני אדום מפני בני ישראל אבל עשו עזות
 לא תעבור כי מן בחרב אלא לקראתך וכן בשליחו' השני' אמר לא תעבור וילא בעם כבד וביד חזק' וזה לא
 יורה על מורך לבב; אס לא נאמר כי בוקן לבות ידע כי בכל התאמס, לכם היה נמס בקרבס.

מִכֶּם וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד: (ה) אֶל-
 תְּתַגְרוּ בָם כִּי לֹא-אֵתֶן לָכֶם
 מֵאֲרָצִים עַד מִדְרֶךְ כַּף-רֶגֶל כִּי
 יִרְשָׁה לַעֲשׂוֹ נְתַתִּי אֶת-הָרֶ-
 שְׁעִיר: (ו) אֲכַל תִּשְׁבְּרוּ מֵאֲתֶם
 בְּכֶסֶף וְאֲכַלְתֶּם וְגַם-מִים תִּכְרוּ
 מֵאֲתֶם בְּכֶסֶף וּשְׂתִיתֶם: (ז) כִּי
 יְהוֹה אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה

זיך פֶּאָר אייך, אַלליין היי
 טהעט אייך וואָהל; (ה) גרייפֿט
 זיא ניכט אָן! איך ווערדע אייך
 פֶּאָן איהרעם לאַנדע ניכט איי
 גען פֿום ברייט אייננעהמען
 לאַססען: דען איך האַבע דאָז
 געברגע שעיר דעם עשו
 צום ערבטהיילע געגעבען.
 (ו) שפּיזע, דיא איהר עססען
 וואָללעט, מיסט איהר פֶּאָן
 איהנען אומס געלד קויפֿען;
 אונד וואַססער, דאָז איהר
 טרינקען וואָללעט, מיט געל-

דע בעצאהלען: (ז) דען דער עוויגע האַט דיך אין אַללען ווערקען דיינער הענדע גע-
 זעגט

ר ש י

תרגום אונק לום

וְתִסְתַּמְרוּן לְחֶדָא: (ה) לֹא תִתְגְרוּן בְּהוֹן אֲרִי
 לֹא אֲתוֹן לְכוֹן מֵאֲרַעְהוֹן עַד מִדְרֶךְ פְּרִסְתָּ
 רֶגְלָא אֲרִי יְרוּחָא לַעֲשׂוֹ יְהִיבִית יַח מוֹרָא
 דְרִשְׁעִיר: (ו) עֵיבוֹרָא תוֹבְנֹן מְנַהוֹן בְּכֶסֶפָא
 וְחִיכְלוֹן וְאַף מֵאָ תוֹבְנֹן מְנַהוֹן בְּכֶסֶפָא
 וְתִשְׁתַּהוֹן: (ז) אֲרִי יִי אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ בְּכֹל עוֹבְדֵי

לארץ מואב (שופעי' י"א): (ד) ונשמרתם
 מאד. ומהו השמירה אל תתגרו בם:
 (ה) עד מדרך כף רגל. אפי' מדרך כף רגל
 כלומר אפי' דריסת הרגל אינו מרשה לכם
 לעבור בארץ שלא ברשות ומ"א עד שיבא
 יום דריסת כף רגל על הר הזתי' שנ' ועמדו
 רגליו וגו' (זכרי' י"ד): ירושה לעשו. מאברהם
 עשר עממי' נתתי לו שבעה לבס וקני וקניז
 וקדמוני הן עמון ומואב ושעיר אחת מהם
 לעשו והשתי' לבני לוט בשכר שהלך אתו
 למצרים ושחק על מה שהיו אומרים על אשתו אחותי היא עשאו כבנו: (ו) תכרו. לשון מקח וכן אשר
 בריתי לי שכן בכרכי הים קורין למכירה כירה: (ז) כי ה' אלהיך ברכך. לפיכך לא תכמו את טובת

ידיך
 לשון מקח וכן אשר
 בריתי לי שכן בכרכי הים קורין למכירה כירה: (ז) כי ה' אלהיך ברכך. לפיכך לא תכמו את טובת

ב א ו ר

עוברים, כאשר תהיו עובדי' בגבול אחיכם, לפי שנ' כי ביצחק יקרא לך זרע, לפיכך בני יעקב ובני עזר
 הם באחזה (מדברי רמב"ן): ונשמרתם מאד, ומהו השמירה? אל תתגרו בם: (ה) אל תחגרו בם,
 כמו יגרה מדון (משלי כ"ח) וענינו הסכסוך והריב, וכן ת"י וסכסכתי מצרי' במצרי' (ישעי' י"ט ז') ואגרי
 מצראי במצראי: עד מדרך כף רגל, אפי' חלק קטן מקום דריסת כף רגל לא אתן לכם: ירושה לעשו,
 מאברהם, וכן כתיב במואב אל תכר את מואב, וכן בני עמון אל תכורם, וכל האזהרות הללו הוצרך
 משה להודיע עכשיו קן ירך לבנם לאמר: אם רצון הקב"ה לתת לנו נחלה, ויכולת בידו למה לא הוריש
 לנו אלה האומות שעברנו דרך עליהם? לכך הודיעם עכשיו שהקב"ה לא חפץ בדבר, שהרי נתנה
 הקב"ה להם נחלה בכלל, כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר, כי לבני לוט נתתי את ער ירושה, וגם
 בעמון, כי לבני לוט נתתי ירושה לכבוד אברהם שקרובים היו (הרשב"ם): (ו) אכל תשברו, לשון קנין
 וכן ושברו לנו מעט אוכל, והטעם אם תתאו לאכול מפירות ארצם, לא תקחו מהם רק בכסף מלא
 לרכושם, וזה טעם מאתם, וגם מים לא תשתו מהם כלל רק בכסף לרכושם (הרמב"ן): חברו, לשון
 מקח, וכן בקברי אשר בריתי לי (בראשית נ' ח'), שכן קורין בכרכי הים למכירה כירה (רש"י). וכן
 תרגם אונקלוס והמתרגם האשכנזי, והטעם ונתתי מכרם (במדבר כ' י"ט) רחוק מפנינו מכרה, ואולי
 יהי' השם משרש מכר, כמו וכל מכר (נחמי' י"ג), ויתכן ג"כ שמכר וכרה ונכר כלם מענין אחד.
 והרד"ק בארש כרה באר את אשר בריתי מענין חפירה וכמו ובי יכרה איש צור, ולבסוף הביא
 דעת רש"י בשם יש מפרשים, ואולי גם כאן מענין חפירה, שתפסרו לכם בארות לשתות העם, אבל
 מאתם דהיינו ברכושם ובכסף: (ז) כי ה' אלהיך ברכך בכל מעשה ידיך, שנזכר עמם

דברים ב

יְדֵה יָדַע לְכַתֹּב אֶת־הַמִּדְבָּר
הַגָּדוֹל הַזֶּה וְזֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ לֹא חָסְרָת
דְּבָר: (ח) וְנִעְבַר מֵאֵת אֲחֵינוּ
בְּנֵי־עַשׂו הַיְשָׁבִים בְּשַׁעִיר
מִדְרָךְ הָעֲרָבָה מֵאֵילָת וּמִעֲצִין
גִּבְר * ס וְנִפְּן וְנִעְבַר
דְּרָךְ מִדְּבַר מוֹאָב: (ט) וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֵלַי אַל־תִּצַּר אֶת־מוֹאָב
וְאֶל־תִּתְגַּר בָּם מִלַּחְמָה כִּי לֹא־
אֶהְיֶה לָּךְ מֵאֲרִצּוֹ יְרֵשָׁה כִּי לְבְנֵי־
לוֹט נָתַתִּי אֶת־עַר יְרֵשָׁה:

האמים פסקא באמצע פסוק טהוילע געבען, דען איך האבע ער דען נאכקאממען לוט צום ערבטטהוילע געגעבען.

תרגום אשכנזי יב

זעגנעט, אונד ביא דיינעם צו:
גע דורך דיעזע גראסע ווי
סטע, פֿיר דיק געזאָגט;
דיעזע פֿיערציג יאהרע לאנג,
איזט דער עוויגע דיין גאָסט
מיט דיר געוועזען, דאָס דיר
ניכטס געמאָנגעלט האָט.
(ח) וויר גינגען אַלזאָ אַב פֿאַן
אונזערן ברידערן, דען זעהנען
עשו, דיא אין שער וואָהנען,
פֿאַן דעם וועגע דורך דיא עכע־
נע, פֿאַן אילח אונד עציין גבר;
וואַנדטען אונז אונד צאָגען
צור וויסטע מואבס. (ט) דער
עוויגע שפראך צו מיר: האַנד־
לע ניכט פֿיינדזעליג געגען
מואב, אונד גרייפֿע איהן ניכט
אַן; איך ווערדע דיר פֿאַן ווי־
נעם לאַנדע ניכטס צום ערב־
פֿאַר־

ר ש י

להראות כאלו אתם עניים אלא הראו
עלמכם עשירים: (ח) ונפן ונעבור. ללד
לפון הפכנו פנים להלוך רוח מזרחית:
(ט) ואל תתגר בם. לא אסר להם על
מואב אלא מלחמה אבל מיראים היו אותם
וגראים להם כשהם מזוינים לפיכך כתיב
ויגר מואב מפני העם (במדבר כ"ב) שהיו
שוללים ובוזזים אותם אבל בבני עמון נאמר
אל תתגר בם שום גרוי בשכר לניעות אדם
אלא פרסמה על אביה כמו שעשתה הבכירה
שקראה שם בנה מואב: ער. שם המדינה:

למעבד עמהון קרב ארי לא אהן לך מארעיה ירוחא ארי לבני לוט יתבית ית לחית

ירוחא

תרגום אונקלוס

ידך ספק לך צורקה במהקה ית מדברא רבא
הדין דגן ארבעין שנין מימרא בני אלהך
בסעדה לא חסרת מדעם: (ח) ועברנא מלות
אחונא בני עשו דיקבין בשעיר מאורח
מישרא מאילת ומעצין גבר ואחפנינא
ועברנא אורח מדברא דמואב: (ט) ואמר
יי לי לא תצור על מואבאי ולא תתגרי
למעבד עמהון קרב ארי לא אהן לך מארעיה ירוחא ארי לבני לוט יתבית ית לחית

ב א ו ר

לאנס ומקנה אשר הוליאו ממזרים (וזהו מעשה ידיהם שהיו מטפלין במרעה הבהמות וילדיהן),
ויש להם עושר מקנה וקנין משלל מזרים ומשלל עמלק והכל נתברך בידם, כענין מעשה ידיו
ברכת ומקנהו סרץ בארץ, עוד ידעה' את לכתך: במדבר הגדול הזה, וספק אם כל לרכיך
במון והשלו ומי הבאר שלא חסרת דבר מן הרכיך להולכי ארמות (וא"כ אל תרע עיניך להוליאו
מעט מרכושך ומנכסיד בעבור אוכל ומים שתקנו מאחיבם בני עשו, כי כמו שלא חסרת דבר
כן אל תחסר דבר), (הרמב"ן): (ח) ונשן ונעבור, ללד לפון הפכנו פנים להלוך רוח מזרחית
(רש"י): (ט) ער, שם המדינה, ויתכן שלקח סיחון ער מואב וקורה למואב באחרונה (הראב"ע):

האמים

תרגום אשכנזי

(י) פֶּאֶרְמָאֵהֶלֶם הָאֵטְמֵעֵן דְּאֵי זַעֲלִבְסֵט דִּיא אַמִּים גְּעוּוֹאֲהֵנֵט: אִיין גְּרָאָסֵעַס צֶאֱהֶלְרִיִּיעֵס פֶּאֶלְק פֶּאָן הָאֶהֶר שְׁטֶאָטוֹר, וויא דִּיא עֵנְקִים. (יא) זִיא וואוֹר־דַּען אויך וויא דִּיא עֵנְקִים אוני טַעַר דִּיא רִיעוּעֵן גַּעֲרַעֲבֵנֵעַט, אונד דִּיא מוואכִים נֶאָנְטֵעֵן זִיא אַמִּים (פֶּוֹרֶטְבֶּאָרַע לִיִּיטֵעַ). (יז) אִין שַׁעִיר וואָהֵנֵטֵעֵן פֶּאָר־מֶאֱהֶלֶם

דברים ב

(י) הָאֲמִים לְפָנִים יֵשְׁבוּ בְּהַ עַם גְּדוֹל וְרַב וְרַם כְּעֵנְקִים: (יא) רְפָאִים יִחְשְׁבוּ אֶף־הֶם כְּעֵנְקִים וְהַמֶּאֱבִים יִקְרְאוּ לָהֶם אֲמִים: (יב) וּבְשַׁעִיר יֵשְׁבוּ הַחֲרִים לְפָנִים

ר ש י

(י) האַמִּים לְפָנִים וְגו'. אַתָּה סְבוֹר שׁוֹ אֶקְ רַפְאִים שְׁנַתִּי לוֹ לְאַזְרַהֵס לְפִי שֶׁהָאֲמִים שֶׁהֵם רַפְאִים יֵשְׁבוּ בְּהַ לְפָנִים אֲבַל לֹא זֶה הַיָּא כִּי אֲוֹתָן רַפְאִים הוֹרַשְׁתִּי מִסְּנֵי בְּנֵי לֹט וְהוֹשַׁבְתִּים תַּחַתָּם: (יא) רַפְאִים יִחְשְׁבוּ וְגו'. רַפְאִים הֵיוּ נַחֲשֵׁבִין אֲוֹתָם אִימִים כְּעֵנְקִי הַנִּקְרָאִים רַפְאִים עַל שֶׁסְּבַל הַרוּא' אֲוֹתָם יִדְּיוּ מִרְסוּת: אִימִי' עַל שֶׁסְּאִימַתָּם מוֹטֶלֶת עַל הַבְּרִיו' וְכֵן וּבְשַׁעִיר יֵשְׁבוּ הַחֲרִים וְנַתַּתִּי לְבְנֵי עַשׂוֹ: (יב) יִרְשׁוּס

תרגום אונקלוס

יְרוּחָא: (י) אִימְתַנִּי מִלְקַדְמִין יַחְבִּין בְּהַ עַם רַב וְסַגִּי וְתַקִּיף כְּגִבְרִיא: (יא) גְּבִרִיא מִתַּחֲשִׁבִין אֶף אֵינוֹן כְּגִבְרִיא וּמוֹאֲבָאִי קָרְן לְהוֹן אִימְתַנִּי: (יב) וּבְשַׁעִיר יַחְבִּין חוֹרְאִי מִלְקַדְמִין

ב א ו ר

(י) האַמִּים, עַל שֶׁסְּאִימַתָּם מוֹטֶלֶת עַל הַבְּרִיוֹת: לְפָנִים יֵשְׁבוּ בְּהַ, אַתָּה סְבוֹר שׁוֹ אֶקְ רַפְאִים שְׁנַתִּי לוֹ לְאַזְרַהֵס, לְפִי שֶׁהָאֲמִים שֶׁהֵם רַפְאִים יֵשְׁבוּ בְּהַ לְפָנִים, אֲבַל לֹא זֶה הַיָּא, כִּי אֲוֹתָן רַפְאִים הוֹרַשְׁתִּי מִסְּנֵי בְּנֵי לֹט וְהוֹשַׁבְתִּים תַּחַתָּם (רש"י). וְאַחֲרֵי אֲשֶׁר טַעַן עַלְיוֹ הַרְמַבֵּן כִּמְהַ טַעֲנוֹת יִפְרַשׁ הַפֶּךָ דְּבָרָיו וְאָמַר, בַּעֲבוּר שְׁאֵמַר הַקֶּב"ה לְמַשָּׂה אֵל תִּלְךָ אֶת מוֹאָב בִּי אֲנִי נַתַּתִּי לְבְנֵי לֹט אֶת עַר יְרוּשָׁה, יִסְכַּר הַכְּתוּב כִּי הָאֶרֶץ רְאוּיָה לְזַרַע אֲבֵרָהס לְוֹלֵי שְׁנַתְנָה לְבְנֵי לֹט, וְאָמַר כִּי הָאֶרֶץ הִיא יֵשְׁבוּ בְּהַ מַעוֹלָס עִם גְּדוֹל וְרַם כְּעֵנְקִים, וְלִכְךָ יִקְרְאוּ אֲוֹתָם הַמוֹאֲבִים אֲמִים לְגוֹדֵל הָאִימָה אֲשֶׁר יַעֲלִיו עַל רוּאִיהֶם, וְהִנֵּה הַשֶּׁם עָשָׂה לָהֶם נֶס לְבְנֵי לֹט לְכַבּוֹד אֲבֵרָה' וַיְכַלּוּ לָהֶם וַיִּרְשׁוּ מִסְּנֵיהֶם, וְהָיָה אִין רְאוּיָה לְגוֹזֵל מֵהֶם הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַן ה' לָהֶם בְּמַעֲשֵׂה נֶס: גְּדוֹל, כְּמַשְׁמַעוֹ: וְרַב, בְּכַח וְעוֹכֵס בְּנֵין הַאֲבִרִים: וְרַם, בְּקוּמָה: (יא) יִחְשְׁבוּ, לְשׁוֹן חֲשִׁיבוֹת מַעֲלָה, כִּמּוֹ נְכוֹה וְלֹא תַשְׁבּוּהוּ, כִּי בְמַה נַחֲשָׁב הוּא (ישעי' ב' כ"ב), וְכַלְשׁוֹן חֲכִמִי אֲדָם חֲשׁוֹב, וְאוֹלָם הַמִּתְרַגֵּם הָאֲשַׁכְנַזִּי תַרְגוּמוֹ חֲשִׁיבוֹת מַסְפַּר, כְּלוּמַר שֶׁהַרַפְאִים נִמְנִים בְּחוּךְ הַעֲנֻקִי' וְהֵיוּ בְּכַלְלָם, וְהִנֵּה הַעֲנִין א' כִּי כָל דְּבָרִים מַשְׁתּוּיִם בְּמַעֲלָה נִכְנָסִים תוֹךְ כָּלֵל אֶת' בְּבַחֲמִינָה בְּמַעֲלָה הִיא: (יב) וּבְשַׁעִיר יֵשְׁבוּ הַחֲרִים, הַרְמַבֵּן יִפְרַשׁ דְּבָרָיו לְמַעַל' וְאָמַר, כִּי בַעֲבוּר הַטַּעַס הַזֶּה

ה מ ע ר

ב (יב) וּבְשַׁעִיר יֵשְׁבוּ הַחֲרִים, כְּתִבַּת הַמִּנְאָר וְהַנִּרְאָה מַעוּמָק פַּשְׁטוֹת הַכְּתוּבִים שְׁאִין אֵלֶּי דְּבָרֵי הַשֶּׁם אֲבַל יִסְפַּר כּוֹתֵב הַתּוֹרָה וְכו' ע"ש, וְכֵן בְּסִמּוּךְ פְּסוּק כ' הַטִּיחַ דְּבָרִים כְּאֵלֶּה; וְחִלְלִיהָ לָנוּ לְהַעֲמִיד חֲזוֹן שׁוֹא כּוֹה וְלֹאִוֹס הַמְכַשְׁלָה הַזֹּאת נוֹכַח פְּנֵינוּ כִּי הִיא תַהֲרֹס יִסוּד הַשְּׂמִינִי אֲשֶׁר יִסַּד הַרְמַבֵּן בְּפִירוּשׁ הַמַּשְׁנָה לְפִרְק חֲלָק, וְשֶׁסְּנֹאֵמַר כִּי הַכָּל תּוֹרַת ה' תְּמִימָה וְכו' וְזֶה שְׁאוּמַר שֶׁכִּמוֹ אֵלֶּה הַפְּסוּקִים וְהַסְּפּוּרִים מַשָּׂה סְפָרָם מִדַּעְתּוֹ הִנֵּה הוּא אֵלֵל חֲכִמִינוּ וְכו' ע"ש. (ד"ה)

יִרְשׁוּס

דברים ב

לפנים ובני עשו יירשום
וישמידום מפניהם וישבו תחתם
כאשר עשה ישראל לארץ
ירשתו אשר נתן יהוה להם:
(יג) עתה קמו ועברו לכם את-
נחל זרד ונעבר את-נחל זרד:
(יד) והימים אשר הלכנו ומקדש
ברנע עד אשר עברנו את-נחל
זרד שלשים ושמנה שנה עדהם
כל-הדור אנשי המלחמה מקרב

המחנה

תרגום אשכנזי יג

מאלם דיא חרים, דיא זעהנע
עשו אבער טריעבען זיא אויס,
פערטילגטען זיא, אונד וואָהנ-
טען און איהרער שטאַטט, וויא
ישראל עם מיט דעם ערב-
לאנד מאַכט, דאָז איהם דער
עוויגע געגעבען. (יג) ברעכט
נון אויף אונד געהט איבער דען
באך זרד; וויר גינגען צוזאָ
איבער דען באַך זרד; (יד) אי-
בער דיא רייזע פֿאַן קדש ברנע
אויס, ביז וויר איבער דען
באך זרד גינגען, בראַכטען
וויר אַכט אונד דרייסיג יאהרע
צו, ביז אללע קריעגסלייטע
אויס אונזרעם לאַגער אויסגע-
שטאַר-

שטאַר-

ר ש י

(יב) יירשום. לשון הווה כלומר נתתי
בהם כח שהיו מורשים אותם והולכים:
היתה

תרגום אונקלוס

מלמדמין ובני עשו תריכינון ושיציאינון מן
קדמיהון ויחיבו באַתרהון כמא דיעבד ישראַ
לארע ירוחמיה די ירב יי להון: (יג) בען קומו

ועברו לכוון ית נחלא דזרד ונעברנא ית נחלא דזרד: (יד) ווימא די הלכנא מרקס
גיאה עד די עברנא ית נחלא דזרד תלתין ותמני שנין עד דספ כל דרא גברי מגיחי

קרבא

ב א ו ר

הזה שהזכיר צמואב ומנעס ג"כ מארץ שעיר, כי מלפנים היתה חף היא מן החורף, ובני עשו
שהם זרע לאברהם, ירשו אותם וישבו תחתם במעשה נס, שהיו הם עם רב בארלס, ובני עשו באו
לגור שם ונתחזק עליהם כאשר עשה ישראל ליתר הגוים של אברהם אשר נתן השם להם בכחו
הגדול, והנה הנחיל השם כל העמים ההם לזרעו של אברהם, אחד מהם לעשו והשאר
לישראל שהוא הנין הבכור, ואין ראוי לגזול מעשו את אשר הוריש האלקים עב"ד בקוצר-
והנראה מעומק פשטות הנתונים שאין אלו דברי השם, אבל יספר בותב התורה איך נחלו
מואב את ארץ רפאים ובני עשו את ארץ שעיר סמוך אל מה שאמר הקב"ה כי לבני לוט נתתי
את ער ירושה, ואח"כ חזר אל דברי השם עתה קומו ועברו בפסוק הסמוך, והפסוקי האמי'
רפאי', ובשעיר, הם מאמר מוסגר ולזה כוון המתרגם. וכאשר עשה ישראל לארץ ירושתו מוכיח
על פירושי, וראה כמה נלחץ הרמב"ן לפרשו על פי דרכו: (יד) עד הם כל הדור, רובם
מתו

ה מ ע ר

(יב) יירשום, לשון רש"י, לשון הווה כלומר נתתי בהן כח שהיו מורשים אותם והולכים" ע"כ.
הנה בא לבאר העתיד ואמר שמורה על פעולה המתמדת כמו ככה יעשה איוב (איוב א' ה'),
וכבר בארנו זה כמה פעמים, ולזה אמר הרב מורישי' והולכים; ואולי יען לא יבוא וי'ו המהסך באטע
המאמר לכן נשמט ונסמך על הוי"ו שנמלת וישמידום.

תרגום אשכנזי

שטארבען ווארען, וויא איה:
נען דער עוויגע צוגעשווארען.
(טו) אויך וואר דיא האנד דעם
עוויגען ווידער זיא, זיא אויס
דעם לאגער פארט צו שאפפן,
ביז זיא פעלליג דאהין ווארען.
(טז) אלס נון אללע קרועגסליי-
טע אויס דעם פאלקע אויסגע-
שטארבען ווארען, (יז) רעדע-
טע דער עוויגע מיט מיר אונד
שפראך: (יח) דוא געהסט
נונמעהר פאר דעם געביעטהע
מואבס, פאר ער פארבייא,
(יט) אונד נאהעסט דייך דען
זעהנען עמון; בעהאנדלע זיא
ניכט

דברים ב

הַמַּחְנֶה כְּאִשֶּׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לָהֶם:
(טו) וְגַם יַד־יְהוָה הִיְתָה בָם
לְהַמָּם מִקֶּרֶב הַמַּחְנֶה עַד תָּמָם:
(טז) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־תָּמוּ כָל־
אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה לְמוֹת מִקֶּרֶב
הָעָם: ס (יז) וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: (יח) אַתָּה עֵבֶר
הַיּוֹם אֶת־גְּבוּל מוֹאָב אֶת־עַר:
(יט) וְקִרְבַּת מוֹל בְּנֵי עַמּוֹן אֶל־

חצרים

תרגום אונקלוס

קרבא מגו משריחא בְּמֵא דִּלְקַיִים יְיָ לְהוֹן:
(טו) וְאַף מִחָא מוֹן קָדָם יְיָ הוֹת בְּהוֹן
לְשִׁינְיֹתְהוֹן מִגּוּ מִשְׁרִיחָא עַד דְּשְׁלִימוּ:
(טז) וְהוּהוּ בְּד שְׁלִימוּ כָּל גְּבָרֵי מְגִיחֵי קִרְבָּא
לְמַמַּת מִגּוּ עִמָּא: (יז) וּמְלִיל יְיָ עִמִּי לְמִימָר:
(יח) אַתָּ עֵבֶר יוֹמָא דִּין יַת תְּחוּם מוֹאָב יַת
לְחִיַּת: (יט) וְתַתְּקִרְב לְקַבִּיל בְּנֵי עַמּוֹן לָא

חצוד

עמון. מכאן שארץ עמון לכד לפון:

ארץ

ר ש י

(טו) היתה צם. למהר ולהומס בתוך
ארבעים שנה שלא יגרמו לבניהם עוד
להתעכב במדבר: (טז) ויהי כאשר תמו
וגומר. (יז) וידבר ה' אלי וגומר. אבל
משלות המרגלים ע"כ לא נאמר בפרשה
וידבר אלא ויאמר ללמדך שכל שלשים
ושמנה שנה שהיו ישראל נזופים לא נתייחד
עמו הדבור בלשון שנה פנים אל פנים
וישוב הדעת ללמדך שאין השכינה שורה על
הנביאים אלא בשביל ישראל: (טז) אנשי
המלחמה. מכן עשרים שנה היוזאים
בצבא: (יח) אתה עובר היום את גבול

באור

מתו מיתה טבעית מחמת זקנה: (טו) וגם יד ה' היחה בם, זו היא מיתת עונש. להמס
מבנין הקל מפעלי הכפל: (טז) ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות, תמו למות,
כלומר שלא נשאר עוד אחד שימות כי כבר מתו כולם: אנשי המלחמה, מכן כ' שנה היוזאים
בצבא, ובא ה"א הידיעה על דבר הצלתי נודע. ולשון הרשב"ם ואני הלעיר אומ' אנשי המלחמה
היו אותם שנאמר בהם ויעפילו לעלות אל ראש ההר כמו שאמ' ותחגרו איש את כלי מלחמתו,
ומשה אמר להם לא תעלו ולא תלחמו, וכן ביהושע הוא אומר כי ארבעים שנה הלכו בני ישראל
במדבר עד תם כל הגוי אנשי המלחמה היוזאים ממלרים אשר לא שמעו בקול ה' אשר נשבע להם
לצלתי הראותם את הארץ אשר וגו' (יהושע ה' ו') ולפיכך קור' אותם אנשי המלחמה, ולא אנשי
מלחמה סתם כי אם אנשי המלחמה הידועים לנו שעברו על פי הקב"ה, אבל על הנשארם שנלחמו
עם סיחון ועוגו אינו קורא אותם אנשי המלחמ' כי ע"פ הקב"ה נלחמו, ואותם נכנסו לארץ, כי לא היו בני
כ' בעת המלחמ' הראשונה בשנה שניי' כשנלחו המרגלי', עכ"ל. (יז) וידבר ה', דבוק עם למעלה כמו
ויהי ככלותי משה לכתוב ורבים בנה, והטע' ויהי כאשר תמו הם אמר האם אתה עובר וגו': (יט) וקרבתי,

דברים ב

תרגום אשכנזי יד

תִּצְרֹם וְאֶל-תְּהַגֵּר בָּם כִּי לֹא-אִתָּן
 מֵאֶרֶץ בְּנֵי-עַמּוּן לָךְ יִרְשָׁה כִּי
 לְבָנֶי-לוֹט נְתַתִּיהָ יִרְשָׁה: (כ) אֶרֶץ
 רַפָּאִים תִּחְשַׁב אֶף-הוּא רַפָּאִים
 יִשְׁבוּ-בָהּ לְפָנִים וְהַעֲמָנִים יִקְרָאוּ
 לָהֶם זְמֻזְמִים: (כא) עִם גְּדוֹל וְרַב
 וְרַם כְּעַנְקִים וַיִּשְׁמִידֵם יְהוָה
 מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשֵׁם וַיִּשְׁבוּ תַּחְתָּם:
 (כב) כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְבָנֵי עֶשָׂו
 הַיֹּשְׁבִים בְּשֶׁעִיר אֲשֶׁר הִשְׁמִיד
 אֶת-חֲרֵי מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשֵׁם
 וַיִּשְׁבוּ תַּחְתָּם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
 (כג) וְהָעַיִים הַיֹּשְׁבִים בְּחֲצָרִים עַד-
 עֲזָה כִּפְתָרִים הַיּוֹצֵאִים מִכְּפַתֵּר

ת ניכט פיינדזעליג אונד גרייפע
 זיא ניכט אן; פאן דעם לאנדע
 דער זעהנע עמון זאללסט דוא
 ניכטס צום ערבטהייל בעקאמ
 מען, דען איך האבע עם דען
 זעהנען לוט צום ערבטהייל גע
 געבען. (כ) אויך דיעזעס ווירד
 אונטר דיא לענדער דער ריע
 זען גערעכנעט; פארמאהלם
 האבען אויך ריעזען דארין גע
 וואהנט, דיא עמונים נאנטען
 זיא זמוזמים (שליממע לייטע),
 (כא) איין פאלק, גראס, צאהל
 רייך אונד פאן האהער שטא
 טור, וויא דיא ענקים, דער
 עוויגע אבער פערטילגטע זיא
 פאר איהנען, זיא פערטריעבען
 זיא אונד וואהנטען אן איהרער
 שטאטט; (כב) עבען זא וויא ער
 מיט דען זעהנען עשו געטהאן,
 דיא אין שער וואהנען, דא ער
 דען חרי פאר איהנען אויסגע
 ראטטעט האט, דאס דיזע זיא

השמידם

אויס טריבען, אונד אן איהרער שטאטט ביז אויף דיזען טאג וואהנען. (כג) עוים דיא אויף
 דעם פלאטטען לאנדע וואהנטען ביז גען עזה, ווארדען פאן כפחורים, דיא אויס כפחור
 קא

תרגום אונקלוס

ר ש י

חֲצוֹר עֲלֵיהוֹן וְלֹא תִּחְגְּרִי לְמַעַבְד עֲמַהוֹן
 קָרַב אָרִי לֹא אִתָּן מֵאֶרֶע בְּנֵי עַמּוּן לָךְ
 יְרוּחָא אָרִי לְבָנֵי לוֹט יְהִי תַּחַת יְרוּחָא:
 (כ) אַרֶע גְּבֻרָא מְתַחֲשָׁבָא אֶף הִיא גְּבֻרָין

יחיבו בה מלקדמין ועמונאי קרן להון חשבני: (כא) עם רב וסגוי ותקיף כגבריא
 ושיצינון יי מן קדמיהון ותריכינון ויחיבו באתרהון: (כב) כמא די עבד לבני עשו
 דיתבין בשעיר דשיציית חוראי מוקדמיהון ותריכינון ויחיבו באתרהון עד יומא דדין
 (כג) ועוואי דיתבין בדפית עד עזה קפוטקאי דנפקו מקפוטקיא שיציאונון ויחיבו

באתרהון

ב א ו ר

פ' ובקרבך: אל תצרם, מפעלי הכפל: ואל תהגר בם, פירשנו למעלה: (כ) ארץ רפאים
 כראה שמתקיל גם כאן הכותב התורה לספר כמו למעלה האיד נחלו בני עמון את ארלם
 וסור בספוק כ"ד קומו סעו ועצרו אל דכרי השם, וכן דעת המתרגם האשכנזי: תחשב, מצינות
 מספר

קאמען פֿערטריבען, אונד
דיעזע וואָהנטען אָן איהרער
שטעללע. (כד) מאַכט אײך
אויף, אונד געהט איבער דען
אַרנון; אײך געבע דיר דען אמוֹ
רישען קעניג סײַחן צו חשבון,
זאָכט זײנעם לאַנדע אין דיא
הענדע; הײר מאַכע דען אַניִ
פֿאַנג דער עראַכערונג, גרײפֿע
אײַהן פֿײַנדזעליג אָן. (כה) נוניִ
מעהר ווײלל אײך אַנפֿאַנגן אַלִ
לען פֿעלקערן אונטער דעם
הײממעל אַנגכט אונד פֿורכט
פֿאַר דיר אײַנצוגעבען, דיא נור
דיינען רוף הערען, זאָללען
צײטטערן אונד בעבען פֿאַר
דיר. (כו) פֿאַן דער וויסטע
קדמות אויס האַטטע אײך אײנע
געזאַנדשאַפֿט אָן סײַחן קעניג צו חשבון,

הַשְׁמִידִם וַיִּשְׁכּוּ תַחְתָּם: (כד) קומו
פֿעו וְעִבְרוּ אֶת־נַחַל אַרְנוֹן רֵאָה
נַתַּתִּי בְיַדְךָ אֶת־סִיחֹן מֶלֶךְ־הַשְּׁבֹן
הָאֲמֹרִי וְאֶת־אֶרְצוֹ הַחֵל רֵשׁ
וְהַתְּגַד בּוֹ מִלְחָמָה: (כה) הַיּוֹם הַזֶּה
אָחַל תַּת פִּהְדֶּךָ וַיִּרְאֶתְךָ עַל־
פְּנֵי הָעַמִּים תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם
אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן שְׁמֵךָ וְרָגְזוּ וְחָלוּ
מִפְּנֶיךָ: (כו) וַאֲשַׁלַּח מַלְאָכִים
מִמֶּדְבַר קַדְמוֹת אֶל־סִיחֹן מֶלֶךְ
הַשְּׁבֹן דְּבַרִי שְׁלוֹם לֵאמֹר:

אעברה
מיט דעם פֿריערליכען אַנטראַגע, אַכגעלאַססען:
ער

ר ש י

עוים מפלשתיס הם שעמהם הם נחשבים
בספר (יהושע י"ג) שנאמר חמשת סרני
פלשתיס העזתי והאשדודי והאשקלוני
והגתי והעקרוני והעוים ומפני השבועה
שנשבע אברהם לאבימלך לא יכלו ישראל
להוליא ארלם מידם. והנחתי עליהם
כפתורים והשמידום וישבו תחתם. ועכש
אתם מותרים לקחתה מידם: (כה) תחת
כל השמיכי. למד שעמדה חמה למשה ביום
מלחמת עוג ונדע הדבר תחת כל השמים:
(כו) ממדבר קדמות. ממך למדתי שקדמתיו
לעולם יכול היית לשלוח ברק אחד לשרוף
את המלכים אלא שלחתי מן המדבר אל
פרעה לאמר שלח את עמי במתון:

תרגום אונקלוס

בְּאֶתְרֵהוּן: (כד) קומו טולו וְעִבְרוּ יַת נַחֲלָא
דְּאַרְנוֹן וְזַי דְּמִסְרִית בְּיַדְךָ יַת סִיחֹן מֶלֶכָא
דְּחַשְׁבֹן אַמּוֹרָאָה וְיַת אֶרְעֵיהּ שְׂרִי לְתַרְכוּתֵיהּ
וְתַתְּגַרִי לְמַעַבְד. עֵימִיָה קָרַב: (כה) יוֹמָא
הַדִּין אֲשֶׁרִי לְמַתָּן זִוְעָתְךָ וְדַחֲלָתְךָ עַל אֲפִי
עִמְמִיא דִּי תַחוּת כָּל שְׁמִיא דִּי יִשְׁמְעוּן שְׁמֵךָ
וַיִּזְעוּן וַיִּתְבָּרוּן מִן קַדְמָךָ: (כו) וְשַׁלְחִית
אִינְדִּין מִמֶּדְבַר קַדְמוֹת לְוַת סִיחֹן מֶלֶכָא
דְּחַשְׁבֹן פְּתַגְמֵי שְׁלָם לְמִימָר: (כו) אַעִיבַר

ב א ו ר

מספר: (כד) והתגד בו מלחמה, נגד מה שאמר אלל בני עשו ובני לוט אל תתגד יאמר כאן
לא די שאיני מזהיך מגיבוי המלחמה אלא שאני מוכר והתגד בו מלחמה: (כה) ויראחד
על פני העמים, הנרת פניהם תענה בס שיראו ממך: אשר ישמעון שמעך, העמי' אשר
לכד ישמעו מעשיך אף אם לא יראום ורגזו וחלו, וכן בתרגום אונקלוס: (כו) דברי שלום,
כמו

ה מ ע ר

(כו) דברי שלום, אמר המבאר, כמו ואשלח דברי שלום וכו' "ויותר נכון לפרש במקוון הבי"ת
ושעורו בדברי שלום כלומר עם דברי שלום וכן תרגם הרמב"ן.

דברים ב

תרגום אשכנזי טו

(כו) אַעבְרָה בְּאַרְצָךְ בְּדֶרֶךְ בְּדֶרֶךְ
 אֵלֶיךָ לֹא אֶסּוּר יְמִין וְשִׁמְאוֹל :
 (כז) אֲכַל בְּכֶסֶף תִּשְׁבְּרֵנִי וְאֲכַלְתִּי
 וּמִים בְּכֶסֶף תִּתֶּן לִי וְשִׁתִּיתִי רֶק
 אַעבְרָה בְּרַגְלִי : (כט) כֹּאֲשֶׁר עָשׂוּ
 לִי בְנֵי עֵשׂוּ הַיֹּשְׁבִים בְּשַׁעִיר
 וְהַמּוֹאָבִים הַיֹּשְׁבִים בְּעַר עַד
 אֲשֶׁר-אֶעְבֵּר אֶת-הִירְדֵן אֶל-
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נָתַן
 לָנוּ : (ל) וְלֹא אָבָה סִיחֹן מֶלֶךְ

(כו) ערלויבע מיר דען דורף.
 צוגדורך דיין לאנד, איך ווילל
 אויף דער הערשטראסע בלייבן
 בען, וועדער רעכטס נאך
 לינקס דאפאן אבווייכען;
 (כז) שפיזע, דיא איך עססען
 ווילל, זאללסט דוא מיר אומס
 געלד פֿערקויפֿען, אונד וואסער
 דאז איך טרינקען ווילל, פֿיר
 געלד געבען, לאס מיך נור
 צו פֿוסע דורכציהען, (כט) זא
 וויא מיר דיא זעהנע עשו גע-
 טהאן דיא אין שעיר וואהנען,
 אונד דיא מואבים דיא אין
 ער וואהנען) ביז איך איבער
 דען ירדן אין דאז לאנד געהען
 ווערדע, דאז דער עוויגע אונ-

חשבון

זער נאטט, אונז איינגעבען ווילל. (ל) אלליין סיוחן קעניג צו חשבון וואללטע אונז דען דורף.

תרגום אונקלוס

ר ש י

(כט) כאשר עשו וגו'. לא לענין לעבור את
 ארצם אלא לענין מכר אוכל ומים : עד
 אשר לעבור את הירדן. מוסב על לעברה
 בארץ :

בארעך באורחא באורחא אויל לא איסטוי
 לימינא ולשמאלא : (כח) עיבורא בכספא
 תובין לי ואיכול ומיא בכספא תתן לי

ואשתי לחוד אעיבר ברגלי : (כט) כמא דעבדו לי בני עשו דיתבין בשעיר ומואבאי
 דיתבין בלחית עד דאעיבר ית ירדנא לארעא דיי אלהנא יהיב לנא : (ל) ולא אבא

סחון

ב א ו ר

כמו ואשלת דברי שלום, כי ואשלת האמור בתחלה מושך עלמו ואחר עמו : (כו) בדרך בדרך,
 כפל מלת בדרך מורה על ההתמדה בלי הפסק, כמו וילקטו אותו בבקר בבקר (שמות כ"א),
 ובאר את"כ דהיינו שלא אסור ימין ושמאל : (כח) רק אעברה ברגלי, איני חפץ ממך רק,
 להניחני עבור ברגלי : (כט) עשו לי בני עשו, לא לענין לעבור את ארצם, אלא לענין
 מכר אוכל ומים (רש"י). ולשון הראב"ע, יש מפרשי' כי פירושו על אוכל בכסף תשבירני
 א"כ הוא מה יעשו עם יושבי ער שהם מואבי', והכתוב אומר על דבר אשר לא קדמו,
 אחכם (וכאן נאמר והמואבים היושבים בער) ? והולכנו לפירוש זה, בעבור שאמר מלך אדום
 לא תעבור בי, ולפי דעתי שפירושו על טעם בדרך בדרך אלך כאשר עשו לי בני עשו,
 שסבבו הר שעיר בדרך בדרך, וכן כתוב אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשו היושבים
 בשעיר, רק המלך שהוא מלך אדום לא עזבם שיעברו דרך מדינתם כי משם הי' ארץ כנען
 קרוב, ולכן עברו על ער, ורבי' אמרו, הם לא קדמו רק ישראל קנו מהם, ע"כ : עד אשר
 אעבור, מוסב אל רק לעברה ברגלי בפסוק הקדום, וכאשר עשו לי בני עשו הוא מאמר

מוסגר

דורכצוג ניכט געשטאטטען:
 דען דער עוויגע דיין גאטט
 פֿערהערטעטע זיינען זין, אונד
 שטערקטע זיינען מוטה, אום
 איהן דיר אין דיא הענדע צו
 ליעפֿערן, וויא יעצט ווירקליך
 געשעזען איזט. (לא) דער
 עוויגע שפראך צו מיר, זיהע!
 איך מאַכע היערמיט דען אַג
 פֿאַנג, אונד געבע דיר פֿרייז
 סיחן אונד זיין לאַנד, מאַכע
 דוא דען אַנפֿאַנג זאַלעס צו
 עראַבערן. (לב) סיחן ריקטע
 אונז אויך מיט זיינער גאַנצען
 קריעגסמאַכט ענטגעגען, נאָך
 יחזק, צור שלאַכט, (לג) אונד
 דער עוויגע אונזער גאָטט גאָב
 איהן אין אונזערע געוואַלט,
 וויר שלוגען איהן, זיינע זעהנע,
 אונד זיין גאַנצעס פֿאַלק; (לד)

הַשְׁכּוֹן הָעֵבְרָנוּ בּוֹ כִּי־הִקְשָׁה
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־רוּחוֹ וְאִמַּן
 אֶת־לִבּוֹ לְמַעַן הִתּוֹ בְּיָדְךָ כִּי־וּ
 הָיָה: ^{ששי (לא)} וַיֹּאמֶר
 יְהוָה אֵלַי רְאֵה הִחֲלֵתִי תֵת לְפָנֶיךָ
 אֶת־סִיחֹן וְאֶת־אֲרָצוֹ הַחֵרֶל רֶשֶׁת
 לְרֶשֶׁת אֶת־אֲרָצוֹ: (לב) וַיֵּצֵא
 סִיחֹן לְקִרְאֹתָנוּ הוּא וְכָל־עַמּוֹ
 לְמַלְחָמָה יִהְיֶה: (לג) וַיִּהְיֶה
 יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ וְנָךְ אִתּוֹ
 וְאֶת־בְּנֵי וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ:
 (לד) וַנִּלְכַּד אֶת־כָּל־עָרָיו בְּעֵת

הוא ^{בניו קרי} (לד) נאחמען צו גלייכער צייט אללע זיינע שטעדטע איין, פֿער-

ר ש י

תרגום אונקלוס

(לא) החלתי תת לפניך. כפה שר
 של אמוריים של מעלה תחת רגליו של
 משה והדריכו על לוארו: (לב) וילא סיחון.
 לא שלח בשביל עוג לעזור לו ללמדך שלא
 היו לריבים זה לזה: (לג) ואת בניו. בנו
 כתיב שהי' לו בן גבור כמותו:
 (לד) מתס

סיחון מלכא דחשבון למשבקנא למעבר
 בתחומיה ארי אקשי יי אלהך ית רוחיה
 ואתקיף ית לביה בדיל לממסריה בידך
 כיומא הדין: (לא) ואמר יי לי חוי דשריתי
 לממסר קדמך ית סיחון וית ארעיה שרי
 לתרכותיה למירת ית ארעיה: (לב) ונפק סיחון לקדמותנא הוא וכל עמיה
 לאתנא קרבא ליהץ: (לג) ומסריה יי אלהנא קדמנא ומחינא יתיה וית
 בנוהי וית כל עמיה: (לד) וכבשנא ית כל קרווהי בעדנא ההיא

וגמרנא

ב א ו ר

מוסגר, וכן כוון המתרגם: (ל) העברנו בו, הניחנו לעזור בו: כי הקשה ה' אלהיך, עיין
 (שמות ז' ג') בזיכור ואני אקשה את לב פרעה: (לא) החילתי, ה"א הבנין בסתם בעבור
 אות גרוני' שלאחריו וכן העירתיהו בלדק (ישעי' מ"ה י"ג) אבל בשאין אות גרוני' אחריה יאמר
 הרימות, הקימות, הטיבות, כולם טופיין. ובא המאמר הזה מאת השם פעם שני לומר מעתה
 אשר לא אבה סיחון להעבירכם בארצו הנה היא גזירה מוחלטת מאתי לתת אותו ואת ארצו
 בידיכם שלא תשתנה בשום פנים: (לג) ונך, חסר נו"ן האורט, כי שרשו נכה:
 (לד) ונחרם

דברים ב

ההוא ונחרם את כל עיר מתם
והנשים והטף לא השאירונו
שריד: (לה) רק הבהמה בזונו
לנו ושלל הערים אשר לכדנו:
(לו) מערער אשר על שפת נחל
ארנן והעיר אשר בנחל ועד
הגלעד לא היתה קריה אשר
שגרה ממנו את הכל נתן
יהוה אלהינו לפנינו: (לז) רק
אל ארץ בני עמון לא קרבת
כל יד נחל יבק וערי ההר
וכל אשר צוה יהוה אלהינו:

תרגום אשכנזי טז

פערבאנטען אללעם, וואס אין
דיעזען שטעדטען וואר, מעג
נער, ווייבער, קינדער, ליעסען
ניכטס איבריג, (לה) בלאס
דאז פיעה נאחמען וויר אונז,
אונד דיא בייטע דער שטעד.
טע, דיא וויר איינגענאממען.
(לו) פאן ערוער אן, דאז אס
אופער דעם באפעס ארנון
ליעגט, ביו נאך גלעד, וואר אונז
קיינע שטאדט צו מעכטיג, דען
דער עוויגע אונזער גאטט גאב
אונז אללעס פרייו: (לז) נור דאז
לאנד דער קינדער עמון בעג
ריהרטעט איהר ניכט, דען
גאנצען שטריך אס באפע יבוק,
דיא שטעדטע אויף דעם געג
בירגע, אונד אללעס, וואס
אונז דער עוויגע אונזער גאטט
פערבאטהען.

ונפן

תרגום אונקלוס

ונמנא ית כל קרוי גבריא ונשיא
וטפלא לא אשארנא משיויב: (לה) לחוד
בעירא בונא לנא וערי קירווא דכבשא:
(לו) מערוער די על בייף נחלא דארנון וקרמא
די בנחלא ועד גלעד לא הות קרמא דיתקיפת
מננא ית כולא מסר יי אלהנא קדמנא:
(לז) לחוד לארע בני עמון לא קריבתא
כל בייף נחל יבקא וקרוי טוקא וכל די פקיד יי אלהנא:

ר ש י

(לד) מתס. אנשים. בזות סחון נאמר
בזונו לנו לשון כזה שהיתה חביבה עליהם
ובזוים איש לו וכשאלו לבזות עוג ככר היו
שבעים ומלאים והיתה בזויה בעיניהם
ומקרעין ומשליכין בהמה ובגדים ולא נטלו
כי אס כסף וזהב לכך נאמר בזונו לנו
לשון בזיון כך נדרש בספרי בפרשת וישב
ישראל בשטים (במדבר כ"ה): (לז) כל יד
נחל יבוק. כל אלל נחל יבוק: וכל אשר
לזה ה' אלהינו. שלא לכבש הנחמו:

ואחשנינא

ב א ו ר

(לד) ונחרם את כל עיר מהם והנשים והטף, שהיו מן האמורי ונלטו בכך, שנאמר רק מערי העמים
האלה אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה לא תחיה כל נשמה, ואף על פי כן פתח להם בשלום שכן
הוא המורה, כאשר אפרש בעזה"י, אבל לעוג מלך הבשן לא קרא לשלום, שהוא ילא אליו
למלחמה קודם שנאו לעיר שלו כלל, (רמב"ן): (לה) ושלל הערים אשר לכדנו, בזונו לנו:
(לז) כל יד, אל כל יד אל האמור בראש מושך עלמו ואחר עמו: יד, כמו שפת, מקום שאלל
הנחל: וכל אשר צוה, כל המקום אשר לזה ה' אלקינו שלא נכבש, לא כבשו:

ה מ ע ר

(לד) כל עיר מתים, א"ת ית כל קרויא גבריא וכו' והפריד עיר מן מתים נגד בעל הטעמים ובמורה
הפסקיו הע' זקנים בין עיר ובין מתים, אולם לדעתם אין עעס מתים, אנשים, כ"א לפי
העתקתם כולם כאחד.